
BIÊN BẢN TỌA ĐÀM
Thủy điện Don Sahong và thách thức đối với Việt Nam
Hà Nội, ngày 10 tháng 12 năm 2014

I. Bối cảnh

Sông Mê Kông, dòng sông cuối cùng trên thế giới chưa bị đập đập trên phần lớn chiều dài, đang dần thay đổi bởi những dự án phát triển thủy điện dòng chính. Ngoài 6 con đập đã được hoàn thành ở thượng nguồn phía Trung Quốc và một chuỗi các đập khác đã được lên kế hoạch, ở hạ nguồn 11 đập thủy điện đã được đưa vào kế hoạch xây dựng tại Lào và Campuchia.

Theo Báo cáo Môi trường Chiến lược về thủy điện dòng chính Mê Kông (ICEM, 2010), các con đập được đề xuất ở hạ nguồn sẽ gây ra hàng loạt tác động tiêu cực cho toàn lưu vực. Nếu đập được xây dựng, dòng chảy và bản chất tự nhiên của dòng sông sẽ vĩnh viễn thay đổi, ảnh hưởng tới chất lượng và lưu lượng nước, suy giảm lượng phù sa màu mỡ. Điều này sẽ gây thiệt hại nghiêm trọng cho ngành thủy sản và nông nghiệp, ảnh hưởng sâu rộng tới đời sống và sinh kế của người dân sống ven sông và an ninh lương thực. Hệ thống đập cũng đe dọa hệ sinh thái thủy sinh và ven bờ, đẩy một số loài đặc hữu của sông Mê Kông vào thảm họa tuyệt chủng.

Tuy nhiên, bất chấp các khuyến cáo nên dừng việc xây dựng các con đập đến khi có các nghiên cứu sâu hơn, chính phủ Lào đã khởi công xây dựng Xayaburi - con đập đầu tiên trên dòng chính hạ nguồn cuối năm 2012, đến nay đã hoàn thành khoảng 30% tiến độ. Tháng 10/2013, Chính phủ Lào tiếp tục thông báo quyết định triển khai dự án thủy điện dòng chính thứ hai - Don Sahong tại tỉnh Champasak, con đập được cảnh báo sẽ có tác động to lớn đến khu vực hạ nguồn của Campuchia và Việt Nam, đặc biệt là đối với nguồn lợi thủy sản. Bởi lẽ, theo cảnh báo của nhiều nghiên cứu, con đập sẽ chặn đứng dòng di cư duy nhất của cá vào mùa khô.

Quy trình Thông báo, Tham vấn và Thỏa thuận (PNPCA) trong sáu tháng – một thủ tục bắt buộc đối với tất cả các dự án sử dụng nước dòng chính – đã được Ủy hội sông Mê Kông (MRC) chính thức khởi động đối với dự án Don Sahong từ ngày 25 tháng 07 năm 2014. Tại Việt Nam, hội thảo tham vấn quốc gia đầu tiên đã được Ủy ban sông Mê Kông Việt Nam tổ chức tại Cần Thơ ngày 25/10/2014. Theo dự kiến, sẽ có hai hội thảo tham vấn quốc gia tiếp tục được tổ chức tại Hà Nội và Cần Thơ. Ngoài ra, hiện nay các tổ chức xã hội, nghề nghiệp liên quan cũng đang tích cực tổ chức các hoạt động tham vấn ý kiến của cộng đồng và các vùng sinh thái Đồng bằng Sông Cửu Long. Kết quả tham vấn dự kiến sẽ được tổng hợp vào báo cáo tham vấn quốc gia gửi đến Ủy hội sông Mê Kông quốc tế.

Trong bối cảnh này, Trung tâm Con người và Thiên nhiên (PanNature) phối hợp cùng Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam, với sự hỗ trợ của Quỹ Đối tác về Các Hệ sinh thái Trọng Yếu (CEPF) tổ chức buổi tọa đàm nhằm cung cấp thêm thông tin và các thảo luận liên quan đến đập thủy điện Don Sahong, về các tác động tiềm ẩn và các lỗ hổng trong báo cáo đánh giá tác động môi trường của dự án cũng như các thách thức đối với Việt Nam.

II. Khách mời tham gia thảo luận

- Ông Douglas O'Neil, Trưởng phòng Môi trường, Khoa học, Công nghệ và Y tế, Đại sứ quán Mỹ tại Việt Nam
- Thạc sĩ Ngô Thuần Khiết, Phó ban Khoa học, Công nghệ và Môi trường, Liên hiệp hội Khoa học Kỹ thuật Việt Nam
- Bà Huỳnh Kim Duyên, Phó chủ tịch Hội Liên hiệp Phụ nữ Cà Mau
- Bà Phạm Cẩm Nhung, Quỹ Quốc tế Bảo vệ Thiên nhiên (WWF)
- TS. Đào Trọng Tứ, Giám đốc Trung tâm Phát triển Bền vững Tài nguyên Nước và Thích nghi Biến đổi Khí hậu, cố vấn Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam, nguyên Phó tổng thư ký VNMC
- Ông Nguyễn Nhân Quảng - Giám đốc Trung tâm Hỗ trợ Quản lý Tổng hợp Tài nguyên Nước (CIWAREM), nguyên Phó tổng Phó tổng thư ký Ủy ban Sông Mê Kông Việt Nam.
- Bà Ngụy Thị Khanh, Giám đốc Trung tâm Sáng tạo Xanh, Đại diện Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam

III. Nội dung Tọa đàm

Ông Trịnh Lê Nguyên: Giám đốc Trung tâm Con người và Thiên nhiên giới thiệu bối cảnh, mục tiêu của cuộc Tọa đàm.

Ông Nguyễn Nhân Quảng: Trình bày về *Phát triển thủy điện trên sông Mê Kông và dự án Don Sahong* (Xem thêm tài liệu [tại đây](#))

Tiềm năng thủy điện trên sông Mê Kông phía thượng nguồn Trung Quốc là rất lớn do độ dốc lớn. Hiện nay Trung Quốc đã hoàn thiện 6 đập thủy điện dòng chính và có kế hoạch xây dựng hàng loạt các con đập tiếp theo. Có nhiều ý kiến cho rằng Trung Quốc chưa muốn ra nhập Ủy hội sông Mê Kông (MRC) vì muốn xây dựng hết các đập thủy điện đã được lên kế hoạch.

MRC đã có nhiều nghiên cứu liên quan, đáng chú ý là Bản Quy hoạch lưu vực năm 1970 trong đó đã chỉ ra tiềm năng phát triển thủy điện trên cả dòng nhánh và dòng chính. Thập niên 1980-90, khi vấn đề môi trường được đặt ra, Ủy ban Mê Kông đã rà soát lại quy hoạch và năm 1989 đã đưa ra Bản Quy hoạch mới. Bản quy hoạch này đã xem xét các tác động đập không điều tiết trên dòng chính sông Mê Kông.

Đập Don Sahong trên đất Lào chỉ cách biên giới Campuchia 2km, nằm trên khu vực có rất nhiều dòng nhánh chính. Dự án Don Sahong sẽ có hai đập phụ dài phía tả ngạn và hữu ngạn lấy nước từ dòng Mê Kông. Những vấn đề tranh cãi về tính chất dòng nhánh/dòng chính của dòng sông cũng đã được đặt ra ngay từ trước khi Lào thông báo về dự án. Nhiều nghiên cứu đã khẳng định vị trí của Don Sahong là nằm trên dòng chính vì nó là một phân lưu trên dòng chính sông Mê Kông. Trước những tranh cãi này, Lào đã chấp nhận gửi hồ sơ để thực hiện quá trình Thông báo, Tham vấn và Thỏa thuận trước (PNPCA) đối với dự án.

Sau khi Lào chính thức đề nghị thực hiện PNPCA, MRC đã khởi động quá trình tham vấn này từ 25/7/2014. Quá trình dự kiến kéo dài 6 tháng và có thể kéo dài thêm nếu các nước thành viên yêu cầu có thêm tài liệu để đánh giá. Tuy nhiên quá trình này cũng dựa trên sự hợp tác thiện chí chứ không phải kéo dài theo chủ ý của các quốc gia.

Trước đây MRC có quy chế phủ quyết nhưng nay Hiệp định 1995 chỉ quy định tham vấn trước để nhằm đạt được thỏa thuận chung. Tuy nhiên Hiệp định này cũng quy định tôn trọng sự bình đẳng về chủ quyền nguồn nước đối với mọi quốc gia chứ không vì lợi ích của riêng một quốc gia nào.

Đến nay Lào đã gửi báo cáo thực thi, báo cáo ĐMC. Báo cáo ĐTM đã đặt ra một số vấn đề tác động, tuy nhiên có nhiều điểm cần làm rõ thêm, ví dụ về tác động đến quần thể cá heo; tác động đến dinh dưỡng và dòng di cư cho cá... Ngoài ra khi làm đập sẽ phải khơi dòng bên cạnh, ảnh hưởng đến thủy sản, việc đảm bảo dòng chảy tự nhiên, dòng chảy môi trường...

Với Việt Nam, thủy điện Don Sahong có thể không gây ảnh hưởng nhiều về dòng chảy nhưng vấn đề thủy sản, phù sa cần được làm rõ thêm. Về mặt pháp lý, các nước cần phải tuân thủ Hiệp định Mê Kông để các đập được xây dựng không tạo nên các tiền lệ xấu có thể dẫn đến những hậu quả nghiêm trọng

Ý kiến của các khách mời về thủy điện Don Sahong nói riêng và thủy điện dòng chính sông Mê Kông nói chung

Bà Huỳnh Kim Duyên – Phó chủ tịch Hội Liên hiệp Phụ nữ Cà Mau: Vừa qua tôi đã phối hợp với Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam (VRN) tổ chức 12 cuộc tham vấn cộng đồng ở 6 tỉnh thành ĐBSCL: 6 cuộc tham vấn với cộng đồng và 6 cuộc tham vấn với Hội phụ nữ. Các cuộc tham vấn cho thấy hầu hết người dân chưa được nghe thông tin về đập thủy điện, chỉ một số ít cán bộ được biết đến dự án này. 100% ý kiến của các cuộc tham vấn cho thấy người dân không đồng ý xây dựng đập. ĐBSCL sống dựa chủ yếu vào nguồn lợi trên sông này, nếu dự án được xây dựng người dân rất hoang mang về hậu quả đến VN, đặc biệt là tác động đối với phụ nữ và trẻ em. 100% các đại biểu tham dự tham vấn đều có kiến nghị rằng chính phủ cần có các kênh ngoại giao để dừng lại con đập này, để không gây ảnh hưởng đến thế hệ ngày nay và mai sau. Tham vấn được diễn ra với một số ít cán bộ và chủ yếu là người dân, người dân tham gia rất tích cực và chính những người “chân lấm tay bùn” lại tham gia tích cực nhất.

TS. Đào Trọng Tứ, Giám đốc Trung tâm Phát triển Bền vững Tài nguyên Nước và Thích nghi Biến đổi Khí hậu, cố vấn Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam, nguyên Phó tổng thư ký VNMC: Ngay từ 2006 khi Lào bắt đầu ký các bản ghi nhớ xây thủy điện thì chúng tôi đã cảm thấy bất an. Chúng ta vẫn thường nói rằng nguồn nước là nguồn sống của mọi người, nguồn nước là của chung các quốc gia – Đây là thông điệp rất quan trọng. Chúng ta có Hiệp định Mê Kông 1995 dựa trên cơ sở những lý luận và thực tiễn quan trọng, chẳng hạn Công ước về Luật sử dụng các nguồn nước liên quốc gia cho các mục đích phi giao thông thủy. Việt Nam cũng tham gia Công ước này nhưng riêng Trung Quốc đến nay vẫn không phê chuẩn.

Cuộc họp tháng 4/2011 của VUSTA đã thống nhất quan điểm rằng chúng ta không cản trở nước bạn phát triển nhưng chúng ta sử dụng chung tài nguyên nên cần phải vì lợi ích chung. Chính phủ chúng ta cũng đã có phản ứng mạnh mẽ nhưng cuối cùng CP Lào vẫn quyết định xây dựng Xayaburi và đến nay đã được gần một nửa tiến độ. Về mặt kỹ thuật, những đập dâng này là những đập dâng với dung tích chứa rất lớn sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến hạ lưu về thủy sản, phù sa. Đặc biệt hệ thống đập này lại do các nhà đầu tư ở các nước khác nhau vận hành. Vì vậy câu chuyện phối hợp với nhau để điều tiết dòng chảy là vô nghiêm trọng. Don Sahong là một con đập gây tác động rất lớn đến thủy sản. Tuy chỉ là một phân lưu của dòng chính nhưng mùa khô nó định hướng khoảng trên 50% nước của dòng Mê Kông qua

đây. Trong khi đó, Tổ chức Mega First, một công ty có trụ sở ở Trung Quốc và Malaysia là một công ty chưa bao giờ xây dựng thủy điện và công trình nhiệt điện điện lớn nhất mà họ thực hiện chỉ là 36MW.

Don Sahong cũng nằm trong các đập phải tham vấn vì nằm trên dòng chính. Điều cần thiết là dự án này phải được tham vấn đến cấp cộng đồng. MRC đã từng bị chỉ trích rất nhiều vì không tham vấn cộng đồng với dự án Xayaburi. Lần này với Don Sahong, Việt Nam đã thực hiện tham vấn cộng đồng - đây là một bước tiến lớn.

Thạc sĩ Ngô Thuận Khiết, Phó ban Khoa học, Công nghệ và Môi trường, Liên hiệp hội Khoa học Kỹ thuật Việt Nam (VUSTA): Hiện nay chúng tôi cũng chưa biết Chính phủ có đề nghị VUSTA cho ý kiến về dự án này hay không. Đối với Xayaburi, VUSTA đã có ý kiến chính thức bằng văn bản với dự án, trong đó ghi rõ thông điệp rằng: Do những tích lũy khó lường, tốt nhất là không xây đập trên dòng chính Mê Kông và nếu không thể dừng xây dựng thì nên trì hoãn. Tuy nhiên đến nay Lào vẫn xây dựng Xayaburi. Với cơ chế mới của Hiệp định 1995 hiện nay chúng ta không có cơ chế phủ quyết. LHH mặc dù là cơ quan tư vấn phản biện quốc gia nhưng chúng tôi cũng không biết ý kiến của VUSTA đã được tiếp nhận như thế nào.

Hiện nay việc phủ quyết là không thể thì chúng ta phải có đủ bằng chứng để thuyết phục Lào dừng xây đập. ĐBSCL của chúng ta còn chịu tác động biến đổi khí hậu, nếu các đập chặn nước ngọt xuống ĐBSCL nữa thì ảnh hưởng của xâm nhập mặn sẽ là rất lớn. Như vậy cho dù là các nghiên cứu định tính hay định lượng thì các tác động được dự báo vẫn là rất lớn. Tuy nhiên cuối cùng chúng ta vẫn thất bại trong việc đàm phán là do chúng ta chưa có đủ các bằng chứng khoa học thuyết phục.

Ông Douglas O'Neil, Trưởng phòng Môi trường, Khoa học, Công nghệ và Y tế, Đại sứ quán Mỹ tại Việt Nam: Tôi xin khẳng định lại rằng sông Mê Kông vô cùng quan trọng vì cung cấp sinh kế, hàng hóa, giao thông thương mại, là trung tâm kinh tế cho cả khu vực. Trong tháng 12 vừa qua Ngoại trưởng Mỹ John Kerry đã tới thăm VN và đã có những chia sẻ về tầm quan trọng của khu vực này đối với VN. Các lợi ích hiện nay mà các nước dự định khai thác là lợi ích ngắn hạn và các nước nên chú ý đến lợi ích dài hạn. Về phía Hoa Kỳ chúng tôi đã có kinh nghiệm 100 năm phát triển thủy điện và chúng tôi rất hiểu các tác động từ thủy điện đến môi trường và xã hội. Chúng ta nên hiểu rằng các thay đổi do đập có thể là vĩnh cửu nên cần hết sức cẩn trọng để có thể đưa ra quyết định đúng đắn, có sự tham gia của các bên liên quan. Trong quá trình ra quyết định, những buổi thảo luận như thế này là rất quan trọng. Cơ sở tốt về khoa học, tính minh bạch, sự tham gia của cộng đồng là các yếu tố để giúp các nước vùng hạ lưu đưa ra các quyết định đúng đắn.

Một trong những điểm mà thế giới hiện nay quan tâm là mối liên hệ giữa tài nguyên nước, năng lượng và an ninh năng lượng. Chúng ta cũng thấy được mối quan hệ chặt chẽ giữa các yếu tố này. Chính vì vậy cách tiếp cận của chúng ta cũng nên là đa phương diện, đa ngành. Ở Hoa Kỳ, hiện nay chúng tôi sử dụng 41% nước sạch để sản xuất điện, còn ở Việt Nam ngành nông nghiệp sử dụng rất nhiều nước. Dựa trên kinh nghiệm của mình, Hoa Kỳ nhấn mạnh mối quan hệ giữa năng lượng và lương thực. Hiện nay chính phủ Mỹ có nhiều hoạt động chương trình dự án, đối thoại liên quan đến vấn đề này. Chúng tôi cũng hỗ trợ các chương trình nghiên cứu để có thể có thêm các bằng chứng khoa học cho quá trình ra quyết định hướng tới cân bằng an ninh sinh kế, an ninh năng lượng và an ninh lương thực. Năm 2009 chúng tôi đã khởi động Sáng kiến Hạ lưu sông Mê Kông. Ngoài ra chúng tôi cũng hỗ trợ chương trình Sáng kiến Đối tác Mê Kông về Môi trường (MPE) mà PanNature cũng là một bên đối tác thực hiện. Mục tiêu của những chương trình này là chia sẻ các giải pháp vì sự phát triển có trách nhiệm, với sự tham

gia tích cực của các bên liên quan như cộng đồng, xã hội dân sự, chính phủ. Với chương trình này, chúng tôi cũng kêu gọi sự đầu tư có trách nhiệm và nâng cao năng lực đánh giá tác động môi trường cho các quốc gia. Chương trình này cũng hỗ trợ các mạng lưới cộng đồng tham gia hiệu quả vào quá trình ra quyết định. Các chương trình này thể hiện sự hỗ trợ của Chính phủ Mỹ vào mục tiêu phát triển bền vững.

Bà Phạm Cẩm Nhung, Quỹ Quốc tế Bảo vệ Thiên nhiên (WWF): Đối với WWF thì Mê Kông là một trong những ưu tiên trong hoạt động. Chúng tôi phản đối tất cả các thủy điện dòng chính trên sông Mê Kông. Hiện nay WWF chưa có nghiên cứu ảnh hưởng về thủy sản đối với dự án Don Sahong tuy nhiên trong thời gian sắp tới WWF cũng dự định nghiên cứu tác động đối với thủy sản. WWF nhận thấy những tác động rõ ràng về thủy sản từ dự án này và đặc biệt là tới loài cá heo Irrawaddy. Điều này không chỉ ảnh hưởng đến Campuchia mà còn cả Việt Nam. Về phù sa, Don Sahong cũng sẽ tạo nên tác động tích lũy kết hợp với Xayaburi. Hiện WWF cũng đã có nghiên cứu ảnh hưởng của Xayaburi đối với dòng chảy, phù sa... Ngoài ra WWF cũng có nghiên cứu về dòng chảy phù sa, địa mạo của dòng sông dưới ảnh hưởng của toàn bộ hệ thống đập trên sông Mê Kông. WWF kiến nghị: 1/Các quyết định phải dựa trên các nghiên cứu khoa học; 2/Việc đánh giá tác động môi trường, thực hiện tham vấn phải đầy đủ, minh bạch; 3/Trong ngắn hạn việc đánh giá tác động MT cần có sự tham gia và giám sát của tất cả các nước trong lưu vực; về pháp luật: Công ước về Luật sử dụng các nguồn nước liên quốc gia cho các mục đích phi giao thông thủy cần phải được tất cả các nước Mê Kông cùng tuân thủ.

Bà Nguyễn Thị Khanh, Giám đốc Trung tâm Sáng tạo Xanh, Đại diện Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam (VNR): Chúng tôi rất quan tâm và quan ngại về các công trình thủy điện đối với VN với các tác động về di dân, sinh kế... VNR cũng là đơn vị đi tiên phong trong các hoạt động liên quan đến các đập thủy điện trên dòng chính Mê Kông. Khi Xayaburi được đưa ra chúng tôi đã có rất nhiều hoạt động nghiên cứu, vận động liên quan đến con đập này.

Chúng tôi không nhìn con đập như một dự án riêng rẽ mà nhìn trong tổng thể với các tác động tích lũy. Những tác động với ĐBSCL sẽ là những mất mát lớn không thể nào khắc phục được, nhất là khi ĐBSCL còn phải chịu tác động của biến đổi khí hậu. Với biến đổi khí hậu vì diễn ra từ từ nên chúng ta vẫn có cơ hội để thích ứng và khắc phục, các vấn đề nội tại của ĐBSCL chúng ta cũng có cơ hội để sửa đổi. Tuy nhiên với dân số chiếm 1/3 dân số trong lưu vực thì các tác động đến sinh kế của người dân ĐBSCL là vô cùng nghiêm trọng. Chúng ta cần nhìn nhận vấn đề một cách cân bằng giữa sinh kế - lương thực- năng lượng. Việc phát triển thủy điện trên dòng sông Mê Kông mang lại lợi ích không hẳn là cho người dân Lào. Lợi ích theo phân tích của chúng tôi thì sẽ rơi vào tay nhà đầu tư, mà các nhà đầu tư hệ thống đập trên sông Mê Kông không phải nhà đầu tư Lào. Đây là câu chuyện rất nguy hiểm nhìn từ góc độ an ninh quốc gia. Người dân ven sông, kể cả người dân Lào sẽ không có lợi ích hoặc chỉ được lợi rất ít trong việc phát triển thủy điện.

Là một tổ chức xã hội dân sự, chúng tôi thấy tiếng nói của người dân cần phải là một tiếng nói quan trọng cần cân nhắc trong quá trình ra quyết định. Chúng tôi đã phối hợp với các bên liên quan để tổ chức 12 cuộc tham vấn cộng đồng và 3 cuộc tham vấn vùng sinh thái ĐBSCL. Theo kết quả tham vấn, người dân đều nhìn nhận rõ ràng tác động với ĐBSCL là rất lớn. Người dân đều có quan điểm rất rõ ràng là phản đối các dự án thủy điện dòng chính và quan ngại về các dự án này. Chúng tôi ủng hộ tiếng nói của người dân về vấn đề này và tiếng nói của họ cần được đưa lên các cấp ra quyết định. Chúng tôi có quan điểm rằng các tác động của thủy điện không cần phải chứng minh vì các kinh nghiệm khu vực (Thái Lan) và quốc tế đã quá rõ ràng. Chúng tôi phản đối tất cả các dự án xây dựng trên dòng chính sông Mê Kông.

Các ý kiến thảo luận từ phía đại biểu tham dự:

Ông Lê Thành Ý, Chi hội Quản lý Kinh tế, Hội Nhà báo Việt Nam: Từ Xayaburi chúng ta đã có rất nhiều trao đổi nhưng phía Lào vẫn quyết tâm xây dựng và hiện nay là Don Sahong cũng có thể dự báo được kết quả. Vậy chúng ta cần có phương pháp tiếp cận như thế nào cho hiệu quả. Bài học tác động của thủy điện ở Mỹ và trong nước đã quá rõ ràng. Vậy thế lực nào hiện nay là thế lực chính trong câu chuyện phát triển thủy điện Mê Kông?

Bà Đỗ Hồng Phấn, chuyên gia độc lập, cố vấn trưởng Mạng lưới vì nước: Tác động giữa hai con đập là khác hẳn nhau khi mà Xayaburi ở trên còn Don Sahong thì gần hơn với Việt Nam. Tác động về cá ở dự án này là rất nghiêm trọng và cần phải được làm rõ hơn. Cá heo nhiều người nói là sống ở Campuchia chứ không phải ở khu vực xây đập, các vấn đề về di cư nguồn cá cũng có nhiều quan điểm cho rằng cá chỉ di cư trong phạm vi hẹp? Tất cả những câu hỏi này cần được các chuyên gia thủy sản làm rõ.

Ông Nguyễn Hồng Toàn, Nguyên chủ tịch ủy ban Liên hợp MRC, Nguyên Tổng thư ký VNMC: Sau khi về hưu tôi vẫn đang tiếp tục làm cố vấn cho VNMC phát triển Chiến lược phát triển lưu vực dựa trên quản lý tổng hợp tài nguyên nước. Chiến lược lần thứ nhất đã được bốn quốc gia phê duyệt 2011. Chiến lược lần thứ hai dự kiến sẽ được phê duyệt năm 2015. Các chiến lược đưa ra đều rất tốt đẹp nhưng trong quá trình thực hiện có thể có những hạn chế.

Như chúng ta đã biết thì sông Mê Kông rất nhiều tiềm năng phát triển thủy điện nhưng cũng rất phức tạp, chứa đựng nhiều rủi ro. Việt Nam là quốc gia vừa hạ nguồn, thượng nguồn. Vậy chúng ta cũng phải cân bằng giữa vai trò thượng nguồn, hạ nguồn như vì chúng ta cũng đã phát triển nhiều công trình trên thượng nguồn ở hệ thống sông ở Tây Nguyên. Hiệp định Mê Kông là rất tiến bộ trong bối cảnh các nước có những lợi ích khác nhau tuy rằng cũng còn nhiều hạn chế. Hiện nay các nước áp dụng Điều 2 về việc các nước xây dựng quy hoạch chung để khai thác dòng sông Mê Kông của HIỆP ĐỊNH một cách khác nhau vì lợi ích quốc gia của mình: Lào tận dụng an ninh năng lượng để phát triển kinh tế. Việt Nam thì phát triển an ninh nguồn nước, an ninh lương thực. Sự hài hòa để đảm bảo hài hòa an ninh ở các khía cạnh này là vấn đề cần quan tâm. Vậy làm thế nào để hài hòa chính sách? Theo tôi lồng ghép chính sách, lồng ghép các sáng kiến vào hợp tác Mê Kông là vô cùng quan trọng. Ví dụ, việc chúng ta vẫn hợp tác với phía Nam Lào để khai thác thủy điện, khai mỏ, trồng cây cao su và lồng ghép phát triển thủy điện trên dòng nhánh và dòng chính sông Mê Kông như thế nào cũng là vấn đề cần bàn. Ngoài ra, lồng ghép đối tác phát triển khác, các sáng kiến hợp tác quốc tế khác làm đối trọng để tăng hiệu quả đàm phán, hỗ trợ cho hợp tác Mê Kông cũng rất cần thiết. Ví dụ đàm phán GMS, ASEAN, lồng ghép các hợp tác song phương khác sẽ rất hiệu quả. Ngoài ra cần phải tạo được tiếng nói chung trong xã hội, và tiếng nói chung giữa các tổ chức xã hội trong toàn lưu vực.

Có ý kiến cho rằng do chúng ta thiếu bằng chứng khoa học nên thuyết phục Lào nhưng vấn đề ở đây không phải là vấn đề chứng cứ khoa học mà là vấn đề chính trị. Vì vậy chính sách và quyết sách của cấp trên là rất quan trọng. Tuy nhiên, nghiên cứu cần phải đa dạng hơn, không nên chỉ trích dẫn tài liệu của các nước khác. Các nhà nghiên cứu cần có nghiên cứu của riêng mình. Việt Nam cũng đang tiến hành nghiên cứu – Đây là bằng chứng quan trọng để đàm phán.

Hơn nữa, sự phối hợp chặt chẽ giữa cơ quan trong nước với nhau, huy động tiếng nói chung là vô cùng quan trọng. Tuy nhiên cái thiếu hiện nay là chúng ta ít làm việc với nhà đầu tư. Chúng tôi đã kiến nghị với MRC thiết lập mạng lưới đối thoại bao gồm cả các nhà đầu tư.

Tóm lại, chính sách phát triển, xây dựng dự án chung giữa các quốc gia là vô cùng quan trọng. Chúng ta có thể xây dựng các dự án chung với chính phủ Lào và Campuchia để chia sẻ lợi ích chung. Với một nước hạ nguồn và lại có kinh tế chưa phát triển như VN thì điều đó là vô cùng cần thiết. .

Bà Nguyễn Thị Khanh, Giám đốc Trung tâm Sáng tạo Xanh, Đại diện Mạng lưới Sông ngòi Việt Nam (VNR): Chúng tôi đồng ý rằng quyết tâm chính trị sẽ là vấn đề quyết định và các bằng chứng kỹ thuật sẽ là cơ sở. Để tạo sự hậu thuẫn cho quyết tâm thì cần có tiếng nói của truyền thông. Hiện nay Lào làm truyền thông rất tốt và nhiều thông tin được các nước đưa ra lại dựa trên cách hiểu của Lào. Ở Việt Nam thì quyết tâm chính trị, quan điểm của chính phủ hiện chưa được truyền tải qua truyền thông một cách đầy đủ. Làm sao người dân người dân có thể giúp cho quyết tâm chính trị, đưa tiếng nói ủng hộ hoặc hậu thuẫn các quan điểm của chính phủ khi mà truyền thông còn thiếu vắng? Một số tổ chức vận động trong vấn đề này vì vậy cảm thấy rất lẻ loi. Hy vọng là vấn đề này sẽ được quan tâm và cải thiện trong thời gian tới.

Khuyến nghị từ các khách mời:

Ông Nguyễn Nhân Quảng: Cách ứng xử với đập Don Sahong của VN nên có sự thay đổi phù hợp từ kinh nghiệm của dự án Xayaburi. Đối với Xayaburi chúng ta cũng có tiếng nói của Thái Lan. Ở trường hợp Don Sahong thì chính phủ VN nên cam kết mạnh mẽ với Campuchia để tạo nên tiếng nói chung mạnh mẽ hơn.

Bà Phạm Cẩm Nhung: WWF cũng làm việc chặt chẽ với các tổ chức xã hội dân sự Campuchia về dự án này. Chúng ta cần có thêm nghiên cứu về tác động của dự án này trước khi có quyết định.

Ths. Ngô Thuần Khiết: Đối với vấn đề xuyên biên giới chúng ta phải sử dụng luật pháp quốc tế, các cơ chế ASEAN cũng như của MRC để đàm phán. Chúng ta nên lưu tâm đến tác động kép do BĐKH đối với Đồng bằng Sông Cửu Long.

Bà Huỳnh Kim Duyên: Chính phủ nên có chỉ đạo với các cơ quan nhà nước, đặc biệt với các cơ quan ở địa phương cần có tiếng nói cùng tiếng nói chung với chính phủ. Hiện nay sự vào cuộc của các cơ quan nhà nước ở địa phương còn hạn chế. Song song với đó chúng ta cần tiếp tục thu thập các chứng cứ khoa học để đàm phán và có đầy đủ thông tin giúp người dân tránh được các tác động.

Bà Nguyễn Thị Khanh: Thông tin cần phải thông suốt từ trung ương đến địa phương. Cần có chiến dịch truyền thông từ trên xuống dưới trước khi quá muộn.

TS. Đào Trọng Tứ: Nhà nước nên có chủ chương rõ ràng. Chúng ta không phản đối ai cả, chúng ta chỉ đấu tranh vì lợi ích chung an ninh lương thực, an ninh môi trường.